

## УБИЙСТВА НА БИТОВА ОСНОВА В СЕЛАТА

н.с. II ст. Ботьо Гюров

Убийствата на битова основа са значителна част от убийствата в страната. Те включват всички случаи на домашно насилие - престъпно отнемане живота на роднини, на лица, живеещи в общо домакинство, на новородено дете, криминалния аборт (включително наказуемите опити). Освен посочените престъпления към убийствата от битов характер спадат и престъпленията, при които отношенията между жертва и извършител също са свързани с бита, без те да живеят в общо домакинство.

Извън категорията на битовите убийства по правило остават убийствата извършени от и спрямо особени категории лица – лица, имащи длъжностно качество, представители на обществеността, от полицейски органи при или по повод изпълнение на службата или функцията им и др., посочени в Наказателния кодекс, както и извършени от лица, които действат по поръчение или в изпълнение на решение на организирана престъпна група. Твърде рядко или изключително рядко битова основа могат да имат и тези убийства (когато съществува връзка между престъпника и жертвата, основана на бита).

Преобладаващо от битов характер са убийствата:

- спрямо някои категории жертви (малолетно лице, лице, което се намира в безпомощно състояние, на повече от едно лице);
- според особеностите на деянието (по особено мъчителен начин за убийтия или с особена жестокост, извършени предумишлено, представляващи опасен рецидив, извършени в състояние на силно раздразнение по начин или със средства, опасни за живота на мнозина, при превишаване пределите на неизбежна отбрана);
- според особености в мотивацията (убийство с цел да бъде улеснено или прикрито друго престъпление, по хулигански подбуди, с користна цел).

При съпоставката на убийствата от битов характер в града и селото могат да бъдат установени сходства, но също и специфични отлики.

Настоящият материал има за цел да открие спецификата на убийствата от битов характер в селата. Той е написан във връзка с изследването на тема “Убийства на битова основа – същност, особености и специфика на полицейското противодействие”, което се провежда в НИКК-МВР по възлагане от Главна дирекция “Криминална полиция” при Министерството на вътрешните работи на Република България. Целта на изследването е анализът на събраната информация, научните обобщения, изводите и препоръките да послужат на полицейските служители за подобряване на работата им по разкриване на битовите убийства и за осъществяване на резултатна превантивна дейност спрямо тях. Методиката на изследването включва проучване на вътрешноведомствени документи, проучване на информация за битови убийства в съобщенията на пресцентъра на МВР, анкетен метод – писмена пощенска анкета за събиране на информация за битови убийства със всички служители на Криминална полиция, работещи по превенция и разкриване на убийствата, анкета със служители от Охранителна полиция. Анкетирани са и разследващите полицаи, имащи практика в разследването на убийства на битова основа. Провеждани са програмирани беседи със специалисти от МВР, съда и прокуратурата. Проучвани са материали от научни конференции.

Източници на информация са и данни от полицейската и съдебната статистика, информация от статистически годишници на Националния статистически институт, научна литература, публикации в медии, данни от проучени архивни наказателни дела.

## **1. Разпространение и латентност на убийствата от битов характер в селските райони.**

1.1. Данни от полицейската статистика за *довършените убийства* показват, че средно за петгодишния период 2005-2009г. в селата са извършени 32,5 % от тези престъпления<sup>1</sup> (вж. Таблица 1). Извън населените места, които преобладаващо обхващат землищата на селата са осъществени още 9,7%. Те се извършват преобладаващо от или спрямо жители на селските райони.

---

<sup>1</sup> Използваните данни от полицейската статистика включват довършените убийства по чл. 115, 116 и 118 от НК, а така също и опитите за извършване на такива престъпления.

Таблица 1: Регистрирани довършени убийства (по чл. 115, 116 и 118 от НК) в периода 2005-2009г. според полицейската статистика.

година/ период	град,%	село %	извън нас. място %	вилна зона %	гранична зона %	общ %
2005	61,6	28,8	9,0	0,6	-	100
2006	54,1	34,1	10,6	1,2	-	100
2007	51,6	33,5	11,2	3,7	-	100
2008	57,1	30,5	6,8	1,9	3,7	100
2009	51,4	35,4	11,1	1,4	0,7	100
средно	55,2	32,5	9,7	1,7	0,9	100

Фактът, че в селата и техните землища са извършени около 42,2% от убийствата е тревожен, особено като се има предвид, че под 30 % от населението на страната е селско, с тенденция за постепенно намаляване на неговия абсолютен и относителен дял. Друг тревожен факт е, че довършените убийства като абсолютна стойност в селските райони запазват относителна устойчивост. Това неблагоприятно състояние на убийствата на битова основа в селата е следствие от протичащи през прехода процеси<sup>2</sup>, някои от които се коренят още през осемдесетте години на миналия век.

1.2. Данните от полицейската статистика при опитите за убийства по чл. 115, 116 и 118 от НК за същия период показват, че в селата са извършени 24,7% от тях (вж. Таблица 2). Извън населените места са извършени 4,5 %, т.е. нивото на опити в селските райони от 29,2% за периода 2005-2009г. е доста по-ниско от довършените убийства и се доближава до съотношението между градското и селското население. Значително по-високия относителен дял на довършените убийства в сравнение с опитите в селата в известна степен се дължи на наличието сред селското население на придобити различни битови умения, като колене на

<sup>2</sup> Така например Ю. Бояджиева отбелязва, че докато за градовете делът на регистрираните насилствени престъпления е 5,6% в селата е 8,3%. Това са най-тежките и често свързани с невъзвратими последици противоправни деяния. Тя специално посочва и установения почти двойно по-висок коефициент на престъпност на убийствата в селата (за 1998г. К = 5), отколкото в градовете (К = 2,6), [ 6 , с. 142].

животни, цепене на дърва, боравене с оръжие, които се използват при извършване на престъпленията, така че по-често в сравнение с градския убиец постигат целения престъпен резултат. Въпреки това, нивото на опитите също тревожи, предвид несъответната възрастова структура на населението в града и българското село (поради изразеното застаряване на селското население). Положителна тенденция се наблюдава в същественото намаление за периода (почти двойно) на абсолютните стойности на извършените опити за убийства в селата.

Таблица 2: Регистрирани опити за убийства (по чл. 115, 116 и 118 от НК) в периода 2005-2009г. според полицейската статистика.

година/ период	град,%	село %	извън нас. място %	вилна зона %	гранична зона %	общ %
2005	64,3	28,7	5,0	2,0	-	100
2006	58,1	36,5	4,0	1,3	-	100
2007	74,1	21,0	3,7	1,2	-	100
2008	80,0	15,0	5,0	-	-	100
2009	69,8	22,7	4,5	3,0	-	100
средно	69,3	24,7	4,5	1,5	-	100

Изследванията показват, че особено тревожен социален проблем е традиционно високата престъпна активност на селското население, надвишаваща тази на градското, по отношение на най-тежките престъпления против личността – умишлените убийства<sup>3</sup>.

Както личи от данните за убийствата в селата (довършени и опити) през периода 2005-2009г. средно за периода 30,0% от извършените престъпления са осъществени на територията на селата, а други 8,0% извън населено място.

Данните от изследването показват, че битовата основа сред убийствата в селата е по-застъпена в сравнение с градовете. Причините за това се коренят в

<sup>3</sup> Вж. Престъпността в селските райони и проблеми на народната милиция в нейното ограничаване. [2, с. 14].

спецификата на живота в селска среда. Много голяма част от населението се познава, поддържа постоянни социално-битови контакти. В процеса на общуването възникват конфликти, част от които се задълбочават с течение на времето. Селската “икономика” се характеризира с отрицателни категории като негативни родови наслагования, остатъци на патриархалността, стереотипизация, ограниченост, екстензивност, трудна адаптивност, разпространен недоимък. Съществуват и проблеми, насложени се през годините, като спорове за имоти, за установяване на граници на земеделски земи. Нерядко в селата има лица, злоупотребяващи системно с алкохол, които нарушават постоянно обществения ред. Те търсят различни поводи да посегнат на близки, приятели и познати.

В сравнение с градовете, **латентността** при убийствата на битова основа, извършени в селата, е повлияна от различни фактори, както повишаващи я, така и понижаващи. Фактори, повишаващи скритостта на убийствата в селата, са възможностите за лесно укриване на следи от престъплението, по-честото му извършване на уединени места, включително в самите населени места, обширните крайселски райони (прилежащи гористи терени и пустеещи земи), възможността от заличаване следи от убийството от диви животни, липса на развити комуникации (съобщения и транспорт), застаряването на населението (в много села няма млади хора, които да могат да се притекат на помощ), отдалеченост на полицейските управления, и т.н.

Редица фактори действат (в сравнение с другите престъпления) и в обратната посока, водят до по-ниска латентност<sup>4</sup> при битовите убийства – хората се познават добре, знаят навиците си<sup>5</sup>, обичайно поведение, маршрут на движение<sup>6</sup>,

---

<sup>4</sup> Н. Белова отбелязва, че поради тежестта на този вид насилие (б. авт. убийствата), неговата латентност е изключително ниска [3, с. 46].

<sup>5</sup> Навици, чието неспазване веднага впечатлява съеляните при убийство, са например: ненахранени животни; запустяване на нива; оставен работен инвентар без надзор, неподдържане на двор, невявяване на обичайно за деня място за общуване, невявяване на уговорена среща и мн. др.

<sup>6</sup> Така например, извършено е убийство от битов характер на фермер, притежаващ средно животновъдно стопанство. Престъплението е осъществено при спречкване със стопанина на съседна ферма, при когото пострадалият се отбил, случайно минавайки оттам. Потърпевшият му се присмял, че извършителят не можел да издои добре животните си. След извършване на убийството, деецът, заедно със сина си укрива трупа. Близките на убития го обявяват за внезапно и безследно изчезнал. Верията, че е жив и е отишъл в Северна България да купува животни, скоро е опровергана поради категоричните твърдения на близките, които заявяват, че той никога не би оставил животните си ненахранени (Архив на ОДМВР Благоевград).

непознато лице веднага прави впечатление, населението на повечето села е малочислено. Ограничени са възможностите за незабелязано пребиваване, новодошло лице по правило прави впечатление на местните обитатели и т.н.

Същевременно, в сравнение с определяното като катастрофално нарастване<sup>7</sup> на умишлените убийства и опити в страната, в първите години на прехода, от около средногодишно над 900 престъпления, сега е ограничено в пъти. Заслуга за това имат на първо място органите на МВР, сред които трябва да открием превантивното въздействие, оказвано от униформения състав, от разследващите органи, както и от органите на оперативно-издирвателната дейност. Значимо е и оказваното превантивно въздействие от други правозащитни институции, сравнително ефективната макар и със “сензационно”-новинарски привкус превенция, осъществявана от медиите. Важно значение има дейността на редица неправителствени организации и др. В специализираната литература са разглеждани проблемите, свързани с убийствата на битова основа в селските райони, като се отбелязва тяхното високо ниво през годините<sup>8</sup>.

## **2. Извършители и криминогенни фактори.**

Извършителите на убийствата от битов характер в селата могат да бъдат типизирани в няколко основни групи (без претинции за абсолютна изчерпателност).

Сред основните групи извършители са **несоциализирани и десоциализирани личности**, от маргинализирана среда. Често те имат ограничени социални контакти, ниска обща култура, ниски възможности за критично възприемане на действителността и отделни житейски ситуации.

**Системно злоупотребяващите с алкохол и склонни към агресия лица** на публични места също са открояваща се група сред извършителите. Част от тях същевременно са и осъждани за други престъпления против личността, като леки, средни и тежки телесни повреди, както и за извършени хулиганства. Често

---

<sup>7</sup> Такава оценка на криминогенната обстановка по отношение на убийствата дава например Й. Айдаров [1, с. 183].

<sup>8</sup> Според Ю. Бояджиева, битовите убийства са характерни за селата в средата на осемдесетте години (всеки две на три извършени убийства), дължащи се на тежки конфликтни отношения в семейството, между родственици или съселяни. [2, с. 14].

битовият характер на убийството (лично насочената мотивация) при тях се преплита и с незачитане на установения от правото обществен ред (хулигански нагласи). Нерядко извършваните от такива лица убийства се отличават с демонстративност, най-често в случаите, когато деецът действа с пряк умисъл за нанасяне на телесна повреда и с евентуален умисъл (допускал е) за настъпването и на още по-общественоопасния резултат – отнемането на човешки живот.

*Лица с психична заболявания* често са сред извършителите на убийства в селата. Отчасти това се дължи на трудно осъществяваната превантивна работа с такива лица, отчасти поради по-труднодостъпната специализирана психиатрична помощ и лечебни процедури.

Специфична категория извършители са упражняващите *домашно насилие*. Често насилието им се ограничава само в тази среда, но се отличава с перманентност, жестокост. *Ревностната патология* често е мощна водеща движеща сила, подбуждаща извършването на убийства. Тя е особено интензивна в селата, спрямо индивиди, които се “вкопчват в жертвата”.

*Отличаващи се с ниска степен на правосъзнание*, склонни да “разрешат” имотен или друг правен спор с физическото премахване на жертвата-опонент също са типична група извършители на битови убийства в селата.

Характерни извършители на убийства са някои представители на субкултурни среди. Селата в България не са еднородни. Установеният в медиите и от други правозащитни органи и организации наличен субкултурен феномен на пренебрегване и/или поставяне в зависимо или подчинено положение на жената в семейството в отделни случаи излиза от “общоприетите” рамки за селото и достига до посегателства спрямо съпруга и/или деца с трудно обяснима мотивация. Някои от най-тежките посегателства са извършени от такива изразители на домашно, основано и на субкултурни наслоявания, насилие<sup>9</sup>.

---

<sup>9</sup> На 04.02.2009г. в с. Осиково, общ. Гърмен, М. П., редовен клиент на селската кръчма, безработен, току-що задлъжнял към съседянин с около петстотин лева, с особена жестокост и по особено мъчителен начин за пострадалите убива двете си деца и подпалва къщата на своя тъст, при което съпругата му получава изгаряния 85% и впоследствие също загива, въпреки оказаната медицинска помощ. При пожара пострадват родителите на съпругата му още двама техни роднини. В селото познават П. като агресивен човек. Той многократно разказвал пред свой родственик как ще убие семейството си: “Ще заколя баба ми, ще заколя жена ми и децата, ще им отрежа главите като на ярета”. Никой от селото не взема думите му на сериозно. По сведение на кмета на община Гърмен,

Необходимо е да бъде отбелязано, че твърде често посочените характеристики не са в чист вид, а се преплитат помежду си. Така например патологично ревностно обусловеното насилие нерядко се съпътства от системната алкохолна злоупотреба, достигаща до алкохолна зависимост при извършителя.

**Криминогенните фактори** за извършване на убийства на битова основа в селата биват от:

- социален тип – бедност, безработица, липса на достатъчно възможности за съдържателно прекарване на свободното време, затруднен достъп до институции, нежелание за използване арбитража на институциите за разрешаване на възникнали проблеми, неблагоприятна социална среда, културен дефицит, липса на достъпна психологична и психиатрична помощ и др.

- социално-психологически тип – нетолерантно-агресивни нагласи спрямо жената, склонност към подчинение, отрицателни и същевременно остарели патриархални нрави, оправдаване на силовия подход за постигане на цели и разрешаване на спорове, прекалено и криворазбрано честолюбие, отхвърляне от общността и др.

- личностен тип – психични отклонения на личността (душевноболни и психопати), традиционен битов алкохолизъм стимулиран от масово собствено производство на алкохол, обществено одобрение на употребата му, беден поведенчески репертоар, ниска култура, неосъзнаване на последиците от упражнено физическо насилие и др.

Особен интерес за оперативно-издирвателните и други полицейски органи, с оглед ограничаването на убийствата на битова основа в селските райони, представлява характеризирането на основните движещи мотиви за осъществяването на тези престъпления, а така също тяхните конкретни проявления.

Решение за извършването на убийство на битова основа се взема

---

извършителят на изключителното престъпление преди деянието е станал изключително буен, агресивен, нагъл, като не се е съобразявал нито с полицейски предупреждения и разпореждания, нито с такива, изхождащи от друг орган на властта. Всички съседяни са избягвали контакти с него, нито за добро, нито за лошо. Преди престъплението той е отишъл в селската кръчма и е оставил две бутилки ракия на посетителите да се почерпят. На другия ден е задържан от органите на полицията укрит в стопанска сграда в родното му село, съседно на Осиково. [05.02.2009г., 19,30 ч. Новини по телевизия Би Ти Ви]. Впоследствие е осъден на доживотен затвор без право на замяна.



изключително трудно от дееца, само при наличие на интензивно въздействащи фактори, премахващи моралните бариери (дългогодишна омраза, силна ревност, роднински вражди, имотни спорове, системен тормоз, системни скандали в нетрезво състояние, ниска степен на социализация, личостови проблеми и др.). При извършваните битови убийства преобладава мотивация в значителна степен повлияна от емоции или самите мотиви са възникнали в емоционално неадекватна среда (между близки могат да възникнат много по-трайни и силни негативни емоции, отколкото между непознати). В значителна част от битовите убийства деецът не цели друго, освен отнемането на живота на пострадалия. В някои случаи движещата омраза е толкова силна, че даже не се опитва да прикрива престъплението си.

Доста по-ограничени по брой са мотивите за извършване на небитово убийство, най-често във връзка с друго престъпление против собствеността (например извършено от заварен на местопрестъплението крадец), по хулигански подбуди спрямо непознато лице, поръчкови убийства за разрешаване на конфликти и завоюване на нови ниши в престъпните среди, като наркоразпространение и някои други. По-различни са мотивите за извършването на такива престъпления – при тях водещи са користта, борбата за власт, за престъпни пазари, прикриване на престъпления, отстраняване на конкурент. При тях отнемането на човешки живот по правило не е цел, а средство за постигане на някакъв друг резултат. Битовите убийства преобладават над небитовите и в града и в селото.

Показателни за преобладаващо битовия характер на извършваните убийства в селата са водещите мотиви при разкритите убийства за 2008г. (вж. Таблица 3). Проучени са 36 досъдебни производства за убийства от общо разкритите убийства по 42 производства.

От анализа на водещия мотив при проучените 36 досъдебни производства обосновано може да бъде посочено, че 34 от престъпленията (94,4 %), са на битова или битово-хулиганска основат. За 27 от тях (75% от проучените дела) битовият характер на убийството е решаващ и с водеща роля за извършване на престъплението. Две от престъпленията (5,6%) не са от битов характер.

Към момента на разкриване на извършителя установеният от полицейските органи водещ мотив е бил емоционален в 66,6% от случаите. От смесен характер (емоционален и хулигански<sup>10</sup>) е са водещите мотиви в 19,4%. Едва в 5,6% основният мотив е смесен (емоционално-користен, свързан с имотни и/или имуществени спорове между роднини). Свързан с прикриване на друго престъпление (кражба) е водещият мотив в 2,8%, по чисто хулигански подбуди (също 2,8%). За годината нито едно от убийствата, извършени в селата не е с поръчков характер или с друг водещ мотив<sup>11</sup>.

Някои от убийствата на битова основа в селските райони биват извършвани по абсолютно дребни и наглед незначителни поводи<sup>12</sup>, което говори за ниско ниво на правосъзнание на техните извършители.

*Таблица 3: Основни мотиви за извършването на битови убийства в съвкупността от разкрити извършени убийства в селските райони през 2008г. по данни от 36 те досъдебни производства, в които мотивите са установени.*

Водещ (доминиращ) мотив, установен при разкриване на извършители на убийство (за 2008г.)	Общ. брой дос. пр. 36	Общ проц. 100
Емоционален (ревност; омраза; завист; съперничество; и/или обусловен от психични заболявания)	24	66,6
Емоционално-хулигански	7	19,4

<sup>10</sup> В проучените седем досъдебни производства не може да бъде определено кой мотив – емоционалният или хулиганският е водещ. Според нас тези престъпления не биха били извършени, ако отсъстваше един от двата успоредно въздействащи мотива. Престъпникът и жертвата се познават имат средно или силно натоварени лични отношения. Но деянията не се извършват предварително планирано, а на обществено място, при демонстрирано неуважение към обществения ред и безразличие, че извършителят би станал известен със самото извършване на престъплението на множество свидетели. В някои от случаите извършителят, нанасяйки публично жесток побой на омразната му жертва, е безразличен или не съзнава, че може да причини нейната смърт.

<sup>11</sup> Необходимо е уточнението, че за 78,3% от разкритите убийства за 2008г. в рамките на същата година има данни за водещите мотиви към момента на установяването на извършителя. За 21,7% (десет досъдебни производства) от разкритите престъпления данни не са посочени/установени на този най-ранен възможен етап. Такива са събирани на по-късен етап, в хода на разследването, или въобще не са открити.

<sup>12</sup> Така например 10 годишно дете, момиче, около 14, 00 часа, без да се крие от собственика, откъсва малко череша от овощна градина. Забелязана е от извършителя, при което възниква конфликт между двамата. Извършителят (на 13 годишна възраст) нанася жесток побой на детето и впоследствие го душва. [Архив на ОДМВР Плевен].

Емоционално-користен	2	5,6
Користен мотив	1	2,8
За прикриване на друго престъпление (кражба, изнасилване)	1	2,8
Хулигански	1	2,8

Данните за основните мотиви при убийствата въобще, посочени в някои литературни източници, в значителна степен се различават от тези при убийствата в селата, които са преобладаващо с битов характер<sup>13</sup>.

Интерес представляват данните от изследването (проучени наказателни дела и беседи със специалисти) за средствата, с които са извършвани битовите убийства в селските райони. Оръдията на престъпленията в селата често са свързани с бита. Проучени данни от наказателни дела за извършени убийства на битова основа в селата през 2008г. (36 дела) сочат следните използвани средства на престъплението: с нож са извършени 30,6%; боен пистолет, брадва или нанесен побой с голи ръце – по 11,1%. На следващо място е използвано душене с ръце или въжета – 8,2%, а по 2,8 % са единичните случаи на използване на ловна пушка, моторно превозно средство, коса, тесла, газов пистолет, лопата, бирена бутилка, тротоарна плочка, пластмасова тръба и неустановен твърд тъп предмет (вж. таблица 4). Прави впечатление, че използваните средства сочат за значителен дял на ситуативно извършваните убийства на битова основа в селата, тъй като се използват различни оръдия на труда и сечива. Някои от тях са тясно свързани със селския бит (брадва, коса, тесла, ловна пушка, нож и др.). Разпространеното използване на нож се корени в присъщото умение на част от населението в коленето и разфасоването на различни домашни животни и разфасоването на дивеч. Данните показват, че в хода на разкриването на престъпленията оперативно-издирвателните органи и органите на разследването съумяват в голяма част от случаите да установят данни и съберат доказателства за начина на извършване на

<sup>13</sup> Така например в ръководството “Разследване на убийства”, съставено от колектив от следователи, като основни мотиви са посочени отмъщение, хулигански подбуди, корист, на сексуална основа, отстраняване на свидетели и съучастници и др. Направеното от тях изследване показва, че в общата съвкупност по-значително място заемат користните и хулигански мотиви [5, с. 44].

убийствата от битов характер в селските райони, а така също за използваните средства, като в повечето случаи те биват изземвани и приобщавани към доказателствената маса като особено важни веществени доказателства.

### **3. Жертви и виктимогенни фактори.**

Данните от изследването потвърждават мнението на други изследователи, че в част от случаите има общи характеристики между социално-психологическия портрет на пострадалия и извършителя на убийство<sup>14</sup>. Още по-голямо е това сходство при убийствата на битова основа.

Виктимогенната среда в семейството е перманентно действаща. В някои случаи жертвата не открива за себе си разумен избор или възможност за извеждане от тази нетърпима среда. Тя може системно да бъде подлагана на унижения, психическо и физическо насилие, на сексуални издевателства, на поставяне във финансова зависимост, на ограничаване на контактите. В някои случаи самата жертва допълнително може да усложни положението си, като целенасочено, поради срам или страх, поради недоверие в органите на държавна власт не заявява за системно погазването си права. Това поведение е силно виктимно.

Често жертвите, ако въобще се решат да споделят за проблемите си, се натъкват на присмех на някои съселяни.

Изборът на възможности за съответен интимен партньор в рамките на българското село е много ограничен. В някои случаи се оказва невъзможен за личността в продължение на дълъг период от живота. Загубата на “партньора”-насилник, престъпник, алкохолик може да се струва по-страшна от за жертвата от рисковете на съществуването на тази сурогатна връзка.

**Виктимогенните фактори** за извършване на убийства на битова основа в селата биват от:

- социален тип – липса на улично осветление, наличие на стари и небезопасни жилища, отдалечени на разстояние едно от друго, липса на охрана, на телефон, слаба информираност на населението за оказване на първа медицинска

---

<sup>14</sup> Й. Кунчев даже посочва, че има сходство в значителна част от случаите [4, с. 227].

помощ, трудности във връзка със създаване на семейство, поради застаряване, самотно живеене и др.

- социално-психологичен тип – нагласи за подчинение, страхови нагласи, липса на толерантност, изразяване и възприемане на агресивни модели на поведение и др.

- социално-културен тип - културата на село, свързана с преклонение пред родовата недвижима собственост често води до твърдо и последователно отстояване на правото на собственост и другите сервитутни права. В някои случаи възникват дългогодишни пререкания и вражди заради установяване граници върху имоти. Накърняването на правата върху недвижимости се възприема като много тежко посегателство (жертвата заявява, че може и да бъде убита, но никога няма да се откаже от нивата на предците си). В същото време рядко се обръща при осъществени самоуправни действия за защита от органи на полицията и най-вече на прокуратурата и съда.

- от личностен тип – безпомощност поради възраст, болест, алкохолизъм, алкохолно опиянение, психични отклонения, повишена агресивност, алчност и др.

**Практиката показва, че основни битови “поводи” за пораждаване на конфликти ситуации на село, водещи до убийства от битов характер са:** развод, прелюбодеяние, изневяра, проблеми в брака, проблеми при фактическо съжителство, битово-пиянски скандал, водещ до действия, основани и върху продължителна омраза, вражда, ревност, моментно ескалиране на дългогодишен перманентен личен конфликт, конфликти между близки роднини (родител-дете; дядо/баба-внук; междубратски; братовчедски и др.), конфликти между съседи и съселяни, домашно насилие, при което жертвата е убита или отмъщава с убийство, конфликти при опазване на селскостопанска земеделска продукция и животни, и други конфликти, за които допринася общия бит в селския район, извън семейството.

**4. Дейността на полицията** за ограничаване на убийствата от битов характер в селските райони се осъществява най-вече от органите на оперативно-издирвателната дейност (оперативни работници) и от Охранителна полиция чрез полицейските и младши полицейските инспектори (т.н. униформен състав).

Полицейските и младши полицейските инспектори са ангажирани най-вече с осъществяването на превантивно въздействие. При установяване на признаци за възможно извършване на насилие в бита (в някои случаи и на убийство) те отправят устни или писмени предупреждения до съответните лица, в изпълнение на правомощието си по чл. 56 от Закона за Министерството на вътрешните работи.

ОР са непосредствено ангажирани с превенцията, но също така и с разкриването на престъпленията. Отношение към разкриването имат и органите на разследващата полиция. В някои случаи те биват подпомагани в дейността им по разкриване от други органи на МВР. Особено важно участие в разкриването на убийствата имат специализираните ОР от звената “Престъпления против личността” при СДВР и ОДМВР.

**Основни затруднения** пред осъществяването на превантивно въздействие спрямо убийствата на битова основа в селските райони са свързани с:

- невъзможността/неефективността за осъществяване на ефективно лечение на психично болни насилници (в някои случаи и жертви). В много случаи полицейските органи сезират компетентните институции за предприемане на мерки за лечение и/или извеждането им от рисковата среда.

- скритостта на значителен дял от случаите на домашно насилие; териториалната отдалеченост на полицейските участъци и районните управления на МВР от селата.

### **Някои особености на превенцията и разкриването на битовите убийства в селата**

Доста ниското ниво на убийствата от битов характер, извършвани в селата, в голяма степен се дължи (наред с други обективно действащи фактори) на постоянно осъществяваната превантивна дейност на органите на Министерството на вътрешните работи. Въпреки това, установените при изследването отделни неблагоприятни тенденции (най-вече нарастването на относителния дял на убийствата в селата, на фона на намаляване на абсолютния и относителен дял на селското население и тенденцията на неговото застаряване) поставят на преден план въпроса за повишаване ефективността на ограничаващото въздействие, което дава по-високи резултати в градските условия. Това предполага по-ефективно

ангажиране на оперативно-издирвателните органи към установяване и оценка на конфликтите в българското село, с цел отсяване на съществените между тях, които могат да бъдат украсени основа за извършването на битово убийство. Необходимо е да бъде предприет по-гъвкав подход на превантивно въздействие, за сметка на обективно формалната превенция, най-често изразяваща се във връчени от полицейските инспектори от униформения състав протоколи за полицейско предупреждение. Поради отдалечеността от града (в още по-голяма степен от областния център), е необходимо оперативно-издирвателните структурни звена да демонстрират своето по-значимо внимание върху установените участници в конфликти в селата, с цел тяхното законосъобразно разрешаване като ефективно средство за превенция на възможно бъдещо противоправното поведение, водещо до извършване на немалко от убийствата от битов характер. Силен общопревантивен ефект върху местното население има и своевременното издирване и задържане на укриващи се извършители на убийства или други тежки престъпления в селските райони, а така също разкриването на кражби на селскостопанска продукция, метали и други битови престъпления<sup>15</sup>. В този смисъл, превенцията и разкриването на битовите убийства в селата е комплексна дейност, която протича ефективно на фона на резултатното полицейско противодействие спрямо селската престъпност като цяло.

#### ЛИТЕРАТУРА:

1. Айдаров, Й. Криминология. С., “Сиела”, 2002.
2. Бояджиева, Ю. - В: Престъпността в селските райони и проблеми на народната милиция в нейното ограничаване. С, НИКК – МВР, 1985.
3. Китанов, К. Н. Белова. Насилствената престъпност срещу жени и деца – същност и виктимологична превенция. С., 2000.
4. Кунчев, Й. Ръководство за разследване. С., “Албатрос”, 2008.
5. Маркова, З. и колектив. – В: Разследване на убийства. С., изд. “Полиграфическа база – МВР”, 2006.

---

<sup>15</sup> Превенцията и разкриването на тези кражби има комплексен превантивен ефект. В крайна сметка то има характер и на превенция на тежкото насилие, водещо до битови убийства в селата.

6. Bojadjieva, Julia. The Bulgarian Village and late modernity. The rural crime in Bulgaria at the end of the XX century., Bulgaria rusticana, Sofia, 1999.